

УДК 343.431

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.49>**Іван Сервецький,**

докт. юрид. наук, доцент,

професор кафедри національної безпеки

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Інеса Гальона,

здобувач кафедри кримінального права і процесу

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ТАКТИКА ПОШУКУ ОСІБ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Сучасні форми експлуатації людини та нові виклики, які переживає світ, створюють загрозу поширення торгівлі людьми. Ефективність протидії злочинам торгівлі людьми багато в чому залежить від професійних знань і навичок слідчих та оперативних працівників. Процес досудового розслідування починається з моменту звернення громадянина в будь-якій формі до правоохоронних органів із заявою про вчинення стосовно нього кримінального правопорушення. У разі надходження до органу поліції заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення про торгівлю людьми оперативний черговий зобов'язаний негайно надати її начальнику слідчого підрозділу, який визначає слідчого, що здійснюватиме досудове розслідування, а також поінформувати начальника територіального органу внутрішніх справ. До початку кримінального провадження здійснюється організаційно-тактичні, оперативно-розшукові заходи реагування на заяви та повідомлення про злочини з метою проведення невідкладних першочергових послідовних та додаткових слідчо-оперативних заходів для з'ясування усіх обставин учиненого правопорушення. Одним із ключових напрямів у пошуку ознак торгівлі людьми є залучення до конфіденційного співробітництва осіб, які мають можливість надавати інформацію, що становить оперативний інтерес у протидії торгівлі людьми. Працівник оперативного підрозділу повинен проводити активну роботу з виявлення осіб, яким відома інформація про факти торгівлі людьми, діяльність організованих груп, які можуть бути причетні до даних злочинів, а також постійно працювати з ними. Сьогодні більшість кримінальних правопорушень, пов'язаних із торгівлею людьми, учиняють із використанням можливостей мережі Інтернет, яка не тільки містить інформацію про кримінальні правопорушення та докази протиправної діяльності, а й слугує зручним простором для налагодження каналів торгівлі людьми. Важливе значення в боротьбі з торгівлею людьми відіграє міжнародне співробітництво. Отже, початковий етап проведення слідчих дій та оперативного реагування на заяви та повідомлення про злочин «торгівля людьми» потребує законодавчого та нормативно-правового удосконалення.

Ключові слова: торгівля людьми, злочин, доказування вини, мотив злочину, подія кримінального правопорушення, оперативно-розшукові заходи реагування.

Постановка проблеми. Держава через правоохоронні органи, зокрема через органи внутрішніх справ, зобов'язана забезпечити захист прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань на їхнє життя, здоров'я, честь, гідність [1].

Реалізація цих завдань органами внутрішніх справ покладається на органи внутрішніх справ, які зобов'язані застосовувати ефективні заходи протидії торгівлі людьми.

Статистичні дані свідчать про, те що кількість виявлених фактів торгівлі людьми за 2015 рік – 18, за 2016 рік – 114 злочинів, за 2017 рік – 340 злочинів, за 2018 рік – 268 злочинів, за 2019 рік – 316 злочинів, за 8 місяців 2020 року – 106 злочинів.

Ефективність протидії злочинам торгівлі людьми багато в чому залежить від професій-

них знань і навичок слідчих та оперативних працівників, які залучаються до розслідування фактів торгівлі людьми.

Крім того, бракує комплексної, всебічної розробленості теоретичних положень та пропозицій щодо удосконалення розслідування торгівлі людьми.

Водночас підвищення ефективності діяльності ОВС у протидії торгівлі людьми вимагає насамперед суттєвого вдосконалення чинного кримінального законодавства.

Правоохоронні органи докладають немало зусиль для протидії цьому явищу, особливо щодо виявлення та викриття небезпечних форм торгівлі людьми. Важлива роль у цьому належить оперативним підрозділам національної поліції, які здійснюють оперативно-розшукові заходи щодо виявлених

осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та тих, хто планує та вчиняє ці злочини. Отже, виникає необхідність удосконалення форм і методів виявлення фактів торгівлі людьми та інших пов'язаних із цим злочинів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Активну участь у розв'язанні наукових, правових та соціальних проблем брали такі вчені, як: М. І. Андрієнко, М. О. Васильєва, В. А. Глуховець, О. М. Ємець, Я. Г. Лизогуб, В. В. Матвійчук, А. А. Небитов, А. М. Орлеан, В. М. Підгородинський, О. В. Святун, Є. Д. Скулиш, Є. Ф. Стрекалов, С. С. Чернявський, М. О. Шилін, С. С. Яценко та ін. Наукові праці та монографічні дослідження зазначених авторів, безперечно, мають велике значення для науки.

Метою дослідження є теоретична розробка та впровадження ефективних форм та методів виявлення ознак торгівлі людьми та здійснення відповідних профілактичних заходів.

Виклад основного матеріалу. Процес досудового розслідування починається з моменту звернення громадянина в будь-якій формі до правоохоронних органів із заявою про вчинення стосовно нього кримінального правопорушення. Подання заяви чи повідомлення або самостійне виявлення слідчим, прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, є самостійною стадією кримінального провадження [2].

Однією із нагальних проблем цієї стадії є пошук, аналіз первинної інформації, яка б дала можливість почати кримінального провадження [3]. Адже до початку кримінального провадження здійснюється низка організаційно-тактичних, оперативно-розшукових заходів реагування на заяви та повідомлення про злочини [4] з метою проведення невідкладних першочергових послідовних та додаткових слідчо-оперативних заходів для з'ясування усіх обставин учиненого правопорушення.

Під час анкетування слідчих про особливості вирішення заяв та повідомлень громадян про вчинення торгівлі людьми вдалося встановити таке: понад 94,7 % вказали на такі особливості, при цьому 86,4 % зазначили, що вони стосуються моменту подачі заяви чи повідомлення про злочин, адже злочин, на думку опитаних, вчиняється значно раніше, а заява та повідомлення надходить через місяць, а то і через декілька місяців, років.

Тому невідкладні слідчо-оперативні заходи через дефіцит часу здійснюються в умовах мінімальної інформації та обмеженим колом осіб, як правило, членами

слідчо-оперативної групи. Незважаючи на це, дії працівників оперативних підрозділів, уповноважених на пошук таких осіб, на наш погляд, повинні бути чітко регламентовані у кримінальному процесі, а у відомчих нормативних актах деталізовані та відповідати світовим стандартам дотримання прав людини.

У разі надходження до органу поліції заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, що полягає у торгівлі людьми, оперативний черговий зобов'язаний негайно надати її начальнику слідчого підрозділу, який визначає слідчого, що здійснюватиме досудове розслідування, а також поінформувати начальника територіального органу внутрішніх справ.

Начальник територіального органу внутрішніх справ організує своєчасне направлення на місце події слідчо-оперативної групи (СОГ) у повному складі.

СОГ створюються при чергових частинах територіальних органів внутрішніх справ. Склад цих груп формується з працівників органів внутрішніх справ відповідно до графіку чергування, затвердженого начальником територіального органу внутрішніх справ та погодженого з начальником слідчого підрозділу. До СОГ в обов'язковому порядку входять слідчий (старший СОГ), співробітник оперативного підрозділу та спеціаліст-криміналіст.

Завданням СОГ є пошук виявлення, фіксація, кваліфіковане вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, а саме:

- осіб, від яких, з огляду на їхню поведінку, можна очікувати вчинення торгівлі людьми, об'єднання з іншими особами в групу або приєднання до існуючої з метою вчинення даного злочину;
- осіб, які замислюють учинення торгівлі людьми, з метою вивчення можливості запобігання злочину або фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб відповідно до вимог законодавства;
- осіб, які вчинили торгівлю людьми та не були встановлені;
- осіб, які вчинили торгівлю людьми та встановлені, але переховуються від органів досудового слідства і суду;
- безвісно зниклих осіб, особливо які виїхали за кордон і зв'язок з якими втрачений, якщо є підстави вважати, що ці особи могли стати жертвами торгівлі людьми;
- свідків та очевидців торгівлі людьми або інших обставин, які мають оперативно-розшукове чи доказове значення;
- грошей та цінностей, якими розраховувалися під час вчинення торгівлі людьми

або на певних етапах протиправної діяльності, а також які отримані в результаті експлуатації потерпілих від цього злочину;

– знаряддя та засоби, які використовувалися для втілення злочинного наміру щодо торгівлі людьми;

– інших предметів, що мають оперативно-розшукове та доказове значення (документи, боргові розписки, електронні носії інформації з відповідними даними тощо) або заборонені до зберігання, носіння чи використання (зброя, наркотичні засоби, які застосовувалися під час вчинення торгівлі людьми, тощо);

– обставин та умов, що сприяють учиненню торгівлі людьми, та пов'язаних із нею злочинів;

– конкретних фактів торгівлі людьми.

За необхідності вживають заходів для переслідування транспортних засобів, якими заволоділи особи, що вчинили кримінальне правопорушення, або тих, що використовувалися у його вчиненні, та беруть участь у розшуку та затриманні осіб, які підозрюються в учиненні цих кримінальних правопорушень [5].

Слідчий керує діями членів СОГ та несе персональну відповідальність за якість проведення огляду місця події. Разом із членами групи, залученими спеціалістами, запрошеними потерпілим, свідками та іншими учасниками кримінального провадження він проводить огляд місця події, під час якого в установленому КПК України порядку фіксує відомості щодо обставин учинення кримінального правопорушення, вилучає речі й документи, що важливі для кримінального провадження, та речі, вилучені з обігу, у тому числі матеріальні об'єкти, придатні для з'ясування обставин, що підлягають доказуванню. Також забезпечує їх належне зберігання для подальшого направлення для проведення експертного дослідження.

Слідчий має право заборонити будь-якій особі залишати місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду.

За наявності підстав інформує оперативного чергового про залучення додаткових сил і засобів для документування всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення [6].

Співробітник оперативного підрозділу:

1) здійснює поквартирний чи подвірний обхід з метою виявлення свідків учиненого кримінального правопорушення, збирання відомостей, що можуть бути використані як докази;

2) установлює час, місце й спосіб вчинення кримінального правопорушення;

кількість причетних до його вчинення осіб, їхні прикмети; наявність у них зброї, транспортних засобів, слідів на одязі чи тілі, що могли залишитися через опір потерпілих або під час подолання перешкод; індивідуальні ознаки викрадених речей; напрямок, у якому вони зникли; інші відомості, необхідні для встановлення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

3) негайно інформує слідчого про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та причетних до нього осіб для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій;

4) виконує письмові доручення слідчого щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Під час їх виконання користується повноваженнями слідчого [7–10].

Пошук фактичних даних про торгівлю людьми передбачає аналіз інформації, яка може бути отримана з різних джерел. Узагальнено напрями проведення такого пошуку:

1) перевірка заяв і повідомлень громадян;

2) робота з особами, які конфіденційно співпрацюють з оперативним підрозділом МВС України, спрямована на встановлення конкретних фактів і обставин торгівлі людьми та осіб, причетних до неї;

3) моніторинг рекламних оголошень;

4) моніторинг діяльності туристичних та транспортних фірм, агенцій з працевлаштування, найму, ескорт-агенцій та шлюбних бюро;

5) вивчення інформації, яка надходить від інших правоохоронних органів та закордонних колег;

6) моніторинг повідомлень у засобах масової інформації, результатів наукових та інших досліджень у цій сфері;

7) опрацювання даних інформаційно-аналітичних систем МВС України;

8) опрацювання інформації, яку мають інші державні органи та установи, наприклад Міністерство закордонних справ України, Державна прикордонна служба України, Державна митна служба України, інші;

9) опрацювання інформації, яку мають міжурядові (Міжнародна організація з міграції) та неурядові організації (Міжнародний правозахисний центр «Ла-Страда Україна»), до сфери діяльності яких належить протидія торгівлі людьми;

10) опрацювання повідомлень, які надходять на гарячі лінії, спрямовані на допомогу потерпілим від торгівлі людьми, сексуального насильства тощо;

11) робота з особами, раніше засудженими за вчинення торгівлі людьми або пов'язаних із нею злочинів;

12) опрацювання інформації, отриманої від уже встановлених потерпілих від торгівлі людьми або їхніх близьких чи родичів;

13) опрацювання інформації про факти торгівлі людьми, отриманої під час розслідування вже відкритих кримінальних проваджень.

З наведеного переліку найбільшу цінність становить інформація, отримана або від потерпілої особи, її рідних чи близьких, або з негласних джерел. Практика свідчить, що потерпілі можуть особисто звернутися до органів внутрішніх справ із заявою про вчинення торгівлі людьми, але не завжди в них є така можливість чи навіть бажання, зокрема, через необізнаність у цих питаннях. Таким чином, необхідно самостійно вживати заходів з встановлення таких осіб, для чого треба постійно проводити аналіз інформації, отриманої з різних джерел. Під час документування і розслідування вже відомих фактів торгівлі людьми особливу увагу слід приділити питанню встановлення всіх потерпілих, оскільки торгівля людьми часто має багатоепізодний характер, а кількість постраждалих, вірогідно, може бути більша, ніж відомо на початку.

Важливим напрямом роботи щодо пошуку фактичних даних про торгівлю людьми, яка має транснаціональний характер, можуть стати заяви від родичів і знайомих зниклих осіб з приводу неповоротності їх із-за кордону. Таку інформацію слід розглядати як ознаку того, що конкретна особа, вірогідно, могла стати жертвою торгівлі людьми. Отже, до їхніх заяв і повідомлень слід ставитися серйозно, адже йдеться про можливість потрапляння людини до тенет торгівців «живим товаром», унаслідок чого не лише її свобода, а й здоров'я та життя можуть опинитися під загрозою. Не виключено, що людина може стати жертвою й інших злочинів.

Разом із тим перевірка таких заяв має передбачати збір інформації серед близьких, знайомих, сусідів, колег зниклої особи про її взаємини із заявником з метою подальшого підтвердження чи спростування версії про те, що нібито зникла особа добровільно поїхала та не бажає підтримувати зв'язки із заявником. Крім того, не виключена можливість, що особа, яка звертається до поліції, сама причетна до вбивства нібито зниклої особи і таким чином намагається спрямувати оперативний підрозділ і слідство хибним шляхом з метою уникнення кримінальної відповідальності.

Слідчий невідкладно, але не пізніше 24 годин, зобов'язаний внести відомості про кримінальне правопорушення за заявою або повідомленням до Єдиного реєстру досудових розслідувань ЄРДР КПК [11; 12].

Якщо під час проведення оперативно-розшукових заходів встановлено фактичні дані, що свідчать про ознаки злочину в діяннях окремих осіб та груп, але якщо їх припинення може негативно вплинути на результати кримінального провадження, начальник оперативного підрозділу інформує про це начальника слідчого підрозділу, і лише після закінчення їх проведення матеріали оперативно-розшукової справи виносяться на розгляд оперативної наради для розроблення спільних заходів щодо реалізації. Для швидкого та повного розслідування тяжких, особливо тяжких злочинів, а також кримінальних правопорушень, що викликали значний суспільний резонанс, утворюються СОГ [13].

Забороняється здійснювати заміну оперативних працівників, що включені до складу слідчо-оперативної групи, без узгодження зі слідчим (керівником групи) або керівником органу досудового розслідування [14].

Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Положення про ЄРДР, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства [15].

Як свідчить здійснений аналіз практики, ефективним шляхом отримання інформації про факти торгівлі людьми є *звернення громадян*. Вони можуть надходити як безпосередньо від осіб, які постраждали від злочинних дій торгівців людьми, так і від громадян, яким стало відомо про обставини вчиненого кримінального правопорушення. У будь-якому разі слід урахувувати те, що автори звернень зазвичай не володіють знаннями щодо кримінального та кримінально-процесуального законодавства, а тому можуть не в повному обсязі висвітлювати відомі їм події. Тому під час розгляду заяви або повідомлення про факт торгівлі людьми слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення про кримінальне правопорушення. 64,1 % респондентів, які брали участь в анкетуванні, зазначили, що такі заяви подають не самі потерпілі від злочину, з них 87,9 % указали родичів, 81,2 % – друзів, 27,0 % – знайомих.

Тому на цьому етапі розслідування у членів слідчої групи обмаль інформації. Саме це підтверджується результатами анкетування, а саме: те, що заявник з числа родичів не володіє цією інформацією, підтвердило 87,9 % опитаних; те, що друзі теж не обізнані з обставинами злочину, вказало 81,2 % респондентів; те, що знайомі теж не можуть знати всю інформацію про злочин, зазначили 27,9 % респондентів, а це суттєво впливає на розслідування цих злочинів – на це вказали 84,2 % опитаних.

До того ж важливо здійснювати постійний контроль за розглядом звернень громадян, що надходять до поліції, з інформацією про такі злочини, чому сприяє висвітлення результатів роботи оперативного підрозділу Департаменту щодо цього напряму оперативно-службової діяльності в засобах масової інформації [16]. З огляду на специфіку торгівлі людьми як явища, що стосується приватного життя людини, а також значну латентність зазначених кримінальних правопорушень, часто наявне небажання особистої явки до поліції. Тому необхідно також забезпечити громадян можливістю надати інформацію про факти торгівлі людьми до оперативного підрозділу Департаменту телефоном «гарячої лінії» або «телефоном довіри». Окрім звернення громад, безперечно, одним із найефективніших шляхів отримання відомостей про факти торгівлі людьми є оперативна інформація, яка надходить безпосередньо від тих джерел, що мають доступ до злочинного середовища, а тому можуть у найбільш повному обсязі надати відомості, що становлять оперативний інтерес [17, ст. 20]. Це інформація, отримана від оперативних підрозділів системи МВС України, діяльність яких не пов'язана з виявленням зазначених кримінальних правопорушень. Здебільшого це оперативні підрозділи Національної поліції України, що забезпечують виявлення та документування кримінальних правопорушень, інших злочинів. Як наголошують фахівці, після повернення на батьківщину зазначені особи зазвичай не можуть позбавитися цієї залежності та потрапляють у поле зору зазначених підрозділів [18, с. 77].

З огляду на те, що інформацію про факти торгівлі людьми під час здійснення оперативно-розшукових заходів можуть отримувати практично всі оперативні підрозділи системи Національної поліції України, необхідно налагодити тісну взаємодію щодо обміну інформацією з працівниками таких підрозділів. Перелік таких суб'єктів визначено в ст. 5 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» [18, с. 78]. Порядком взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері

протидії торгівлі людьми, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 783. Згідно із зазначеним актом, Міністерство соціальної політики є Національним координатором, що, відповідно, координує діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Якщо постраждала особа не зверталася до поліції та не бажає співпрацювати з нею, відповідальний підрозділ подає до поліції інформацію про вчинення злочину з поміткою про відмову особи співпрацювати з органами [19, ст. 173].

Доцільно визначити дати й час здійснення транспортних рейсів до основних країн призначення «живого товару» з урахуванням географічного положення регіону та актуальних тенденцій в оперативній обстановці на території обслуговування [20]. Важливу роль в отриманні первинної інформації про підготовку до вчинення кримінального правопорушення зазначеної категорії відіграють підрозділи ДМС України. Адже торгівля людьми здебільшого передбачає експлуатацію громадян України за кордоном, якій передують підготування всіх необхідних виїзних документів для потенційних постраждалих осіб, які подають документи на виготовлення закордонних паспортів. Здебільшого замовляють термінове виготовлення таких документів [21, с. 28; 30].

Практика свідчить, що для організації торгівлі людьми злочинці переважно забезпечують пошук і вербування якомога більшої кількості майбутніх жертв.

Про наявність фактів торгівлі людьми може свідчити інформація в ЗМІ та мережі Інтернет не лише рекламного характеру, а й різноманітні повідомлення, прес-релізи, статті, передачі, репортажі тощо. Розглядаючи засоби масової інформації як джерело повідомлень про кримінальні правопорушення, слід зазначити, що неабиякий інтерес для оперативних підрозділів становить діяльність журналістів, пов'язана з проведенням журналістських розслідувань, спрямованих на викриття правопорушень.

На практиці існували приклади успішних журналістських розслідувань злочинної діяльності, пов'язаної з торгівлею людьми. Водночас вони показали позитивні результати (винних було притягнуто до кримінальної відповідальності), оскільки завдяки їм було встановлено значну кількість ознак відповідного складу злочину, зафіксовано протиправні дії громадян за допомогою технічних засобів, отримано інформацію, що може бути використана як докази в судовому провадженні, підготовлено підґрунтя для здійснення оперативно-розшукової

діяльності та реалізації оперативних матеріалів із затриманням фігурантів «на гарячому» [22, с. 40; 44; 51-55].

Важливе значення в боротьбі з торгівлею людьми має міжнародне співробітництво. Вагомою є і його роль як одного з основних джерел отримання інформації про факти такої діяльності. Адже сліди від учинення протиправних дій організаторами міжнародних каналів торгівлі людьми, а також їхніми пособниками та докази причетності їх до торгівлі людьми можуть бути виявлені на території інших держав, у тому числі їхніми органами правопорядку. У зв'язку з цим доцільним є налагодження міжнародної співпраці з правоохоронними органами інших держав, насамперед тих, що є основними країнами призначення «живого товару», здійснення постійного обміну інформацією та спільних заходів із ліквідації каналів торгівлі людьми [23]. Натепер у більшості регіонів України сформовано широкую мережу громадських (неурядових) організацій «Ла-Страда», а їх працівники часто контактують із жертвами торгівлі людьми, коли останні звертаються з причин медичної, соціальної допомоги. Тому неурядові організації слід також розглядати як джерело отримання інформації про факти торгівлі людьми [22, с. 57].

Таким чином, підрозділи боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Національної поліції під час своєї діяльності отримують оперативну значиму інформацію про факти торгівлі людьми як із гласних, так і з негласних джерел, а саме: звернення громадян; повідомлення, що надходять телефоном «гарячої лінії» або «телефоном довіри»; інформація від осіб, які конфіденційно співпрацюють з оперативними підрозділами відповідно до вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [24]; інформація, одержана від структурних підрозділів системи МВС України; інформація, отримана від суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, органів державної влади; повідомлення, що надійшли від Міністерства закордонних справ України; інформація, одержана від Адміністрації Державної прикордонної служби України; інформація, отримана від ДМС України; моніторинг оголошень у друкованих засобах масової інформації, Інтернет-оголошень, оголошень, розміщених у місцях значного скупчення людей (вокзали, зупинки громадського транспорту, аеропорти); інформація, отримана від посольств, консульств і правоохоронних органів іноземних держав; повідомлення, що надійшли від громадських (неурядових) організацій,

у тому числі міжнародних; інформація, отримана під час документування суміжних кримінальних правопорушень; інформація, одержана внаслідок відпрацювання раніше судимих осіб за вчинення кримінальних правопорушень за напрямками роботи оперативного підрозділу.

Висновки

Отже, пошук осіб, які вчинили злочини, що полягають у торгівлі людьми, до початку досудового розслідування чітко регламентовані нормами Кримінального процесуального кодексу, а також нормативними актами Міністерства внутрішніх справ та офісом Генерального прокурора України.

Під час дослідження досудового розслідування торгівлі людьми вдалося не тільки виявити недоліки, пов'язані з початковим етапом розслідування торгівлі людьми, але й запропонувати методику їх розслідування.

Крім того, цей етап проведення першочергових заходів тісно пов'язаний зі специфікою розслідування цих злочинів, що підтверджено матеріалами дослідження.

Таким чином, початковий етап проведення слідчих дій та оперативного реагування на заяви та повідомлення про злочин «торгівля людьми» потребує законодавчого та нормативно-правового вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 травня 2020 р. за № 443/34726. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0443-20> (дата звернення: 12.12.2020).
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text> (дата звернення: 11.12.2020).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
5. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 травня 2020 р.

за № 443/34726. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0443-20> (дата звернення: 11.12.2020).

6. Про організацію діяльності Департаменту боротьби з кіберзлочинністю і торгівлею людьми МВС України та підрозділів боротьби з кіберзлочинністю і торгівлею людьми ГУМВС, УМВС : наказ МВС України від 24.11.2010 № 581. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0581320-10#Text> (дата звернення: 12.12.2020).

7. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергових частин і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань : Наказ МВС України від 29.04.2009 № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text> (дата звернення: 10.12.2020).

8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

9. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень : наказ МВС України від 14 серпня 2012 року № 700 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства внутрішніх справ України від 15 травня 2015 року № 568, від 23 червня 2015 року № 748; втратив чинність згідно з наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29 серпня 2017 року № 734). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS391> (дата звернення: 10.12.2020).

10. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 травня 2020 р. за № 443/34726. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0443-20> (дата звернення: 12.12.2020).

11. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : Наказ Генеральної прокуратури України від 29.03.2019 № 54. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_004900-12#Text (дата звернення: 10.12.2020).

12. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

13. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Генерального прокурора України від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 10.12.2020).

14. Інструкція з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.04.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17#Text> (дата звернення: 12.12.2020).

15. Інструкція з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.04.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17#Text> (дата звернення: 10.12.2020).

16. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Генерального прокурора України від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 12.12.2020).

17. Дубина В. І. Сучасні тенденції протидії торгівлі людьми. *Актуальні питання запобігання і протидії торгівлі людьми* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 квіт. 2010 р.). Харків, 2010. С. 19–21.

18. Дубина В. І. Оперативна розробка торговців жінками з метою сексуальної експлуатації. *Оперативно-розшукове запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням* : матеріали круглого столу (м. Київ, 24 черв. 2015 р.). Київ : Кандиба Т. П., 2015. С. 75–80.

19. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 20 вересня 2011 р. № 3739-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. Ст. 173.

20. Про порядок взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серп. 2012 р. № 783. URL: zakon5.rada.gov.ua/Laws/show/783-2012-П (дата звернення: 10.12.2020).

21. Взаємодія оперативних підрозділів МВС України з органами досудового розслідування та іншими суб'єктами під час протидії злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми : методичні рекомендації / Глуховець В. А., Василичук В. І., Дубина В. І. та ін. Київ : Кандиба Т. П., 2015. 37 с.

22. Міжнародне співробітництво оперативних підрозділів МВС України у сфері протидії торгівлі людьми : методичні рекомендації / Глуховець В. А., Василичук В. І., Дубина В. І. та ін. Київ : Кандиба Т. П., 2015. 70 с.

23. Методичні рекомендації щодо обміну інформацією та перенаправлення осіб, які постраждали від торгівлі людьми, між регіональними підрозділами Міністерства соціальної політики та Національної поліції України. Київ : Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми Нац. поліції, 2015. 55 с.

24. Виявлення та запобігання торгівлі жінками з метою сексуальної експлуатації : методичні рекомендації / Андрієнко М. І., Василичук В. І., Чернявський С. С. та ін. Київ : Кандиба Т. П., 2015. 87 с.

25. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 22. Ст. 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 10.12.2020).

Ivan Servetskyi, Inesa Halona. Tactics of searching for persons involved in human trafficking

Modern forms of human exploitation and the new challenges facing the world pose a threat to the spread of human trafficking. The effectiveness of combating the crimes of trafficking in human beings largely depends on the professional knowledge and skills of investigators and operatives. The process of pre-trial investigation begins from the moment a citizen applies in any form to law enforcement agencies with a statement about the commission of a criminal offense against him. Upon receipt of a statement or notification of a criminal offense of trafficking in human beings by the police, the operative duty officer must immediately submit it to the head of the investigative unit, which designates the investigator to conduct the pre-trial investigation, and inform the head of the territorial body of internal affairs. Prior to the commencement of criminal proceedings, organizational and tactical, operational and investigative measures are taken to respond to allegations and reports of crimes, in order to carry out urgent, priority, subsequent and additional investigative and operational measures to clarify all the circumstances of the offense. One of the key directions in the search for signs of human trafficking is the involvement in confidential cooperation of persons who have the opportunity to provide information that is of operational interest in combating human trafficking. The operative must actively identify persons who are aware of the facts of trafficking, the activities of organized groups that may be involved in these crimes, as well as constantly work with them. Today, most criminal offenses related to human trafficking are committed using the Internet, which not only contains information on criminal offenses and evidence of illegal activities, but also serves as a convenient space for trafficking channels. International cooperation is important in the fight against human trafficking. Thus, the initial stage of conducting investigative actions and prompt response to allegations and reports of the crime of "trafficking in human beings" needs legislative and regulatory - legal improvement.

Key words: human trafficking, crime, proof of guilt, motive of crime, event of criminal offense, operative-search measures.

